Registratienummer: **84904** / 102728

Notitie ter opiniërende bespreking
commissie Ruimte en Leefbaarheid

Datum vergadering: 9 september 2025
Agendapunt: 14
Onderwerp: Programma Groene Gezonde Structuren (GGS)
Portefeuillehouder: wethouder Marius Tielemans

Heesch, 8 juli 2025

Inleiding
U hebt een Omgevingsvisie vastgesteld waarin het concept Groene Gezonde Structuren is gelanceerd. Een concept waarin u aangeeft de Bernhezer inwoners een gezonde leefomgeving te willen bieden waarin ruimte is voor mens en natuur en waarin men kan ontmoeten, inspannen en ontspannen. Dit krijgt nu uitwerking in het Omgevingsprogramma Groene Gezonde Structuren. Daarin maken we concreter wat we willen bereiken met GGS en wat ervoor nodig is om dat te bereiken.

Het Breed Maatschappelijk Beleid (BMB) 2023–2028 stelt zich ten doel dat iedereen in Bernheze kan meedoen, ontspannen, ontwikkelen en samenwerken. Het programma Groene Gezonde Structuren (GGS) sluit hierbij aan. GGS vertaalt deze doelen naar de fysieke leefomgeving door groene, gezonde en inclusieve ruimtes te creëren. Zo zijn GGS en BMB ondersteunend aan elkaar door gezondheid, ontmoeting en participatie in de openbare ruimte te bevorderen. Beiden zetten in op een leefomgeving die uitnodigt tot bewegen, ontmoeten en gezond leven.

Omdat gezondheid centraal staat, maken we dit programma samen met onze kennispartner GGD. Dat zij hier positief over zijn blijkt uit hun bericht: "*Allereerst willen we jullie complimenteren over deze 1e versie van het uitgebreide programmaplan waarbij duidelijk naar voren komt dat gezondheid centraal staat bij de Groene Gezonde Structuren. Natuurlijk staan we als GGD daar positief tegenover. Wij blijven graag betrokken en vinden dit een mooi voorbeeld voor andere gemeenten.* "

In januari 2025 is er een raadswerkgroepbijeenkomst geweest waarin het werken met Omgevingsprogramma's werd toegelicht, en specifiek de programma's Volkshuisvesting en GGS. Toen is uitgelegd dat de Omgevingsvisie wordt uitgewerkt in de vorm van Omgevingsprogramma's, Ook is besproken dat programma's door het college worden vastgesteld maar dat de gemeenteraad gaat over het beschikbaar stellen van middelen en het stellen van regels. U bent daarmee sterk bepalend voor de uitvoerbaarheid van het programma. Er werd u een planproces voorgesteld waarbij wij een 80% versie van het programma met u zouden delen zodat u daar uw mening over kon geven. U hebt toen aangegeven dat u liever eerder in het proces wordt betrokken. Ook hebt u aangegeven dat de term 80%versie de suggestie wekt dat het voor een groot deel onherroepelijk is en nog slechts voor een klein deel ruimte biedt voor meedenken. Wij bieden die ruimte echter graag.

Daarom leggen wij nu een document aan u voor:

- Wat we 'concept' noemen
- Wat een tussenproduct is, wat nog niet af is (inhoud en vorm vereisen nog aanpassing)
- Wat nog veel ruimte biedt voor bijstelling

Wij realiseren ons dat dit een groot programma is, met een breed scala aan inspanningen die capaciteit en middelen vergen. Daarbij wijzen wij u erop dat de genoemde ambities en inspanningen niet passen binnen de huidige begroting. Met name op het gebied van spelen en bewegen is een knelpunt ontstaan. Het risico bestaat dat als de commissie geen prioriteiten aangeeft, er knelpunten ontstaan op het vlak van capaciteit en financiën. Uw mening helpt ons om een realistisch omgevingsprogramma te maken wat aansluit bij uw wensen en ambities.

Het feit dat we u zo vroeg in het planproces betrekken, betekent ook dat nog veel aanpassingen worden gedaan en dat er geen rechten kunnen worden ontleend aan het stuk wat nu voorligt. Dit conceptstuk is alleen bedoeld om u inzage te geven in de richting waar wij aan denken en bij de verdere uitwerking uw wensen en bedenkingen mee te laten wegen.

Opiniërende vragen aan de commissie

1. *Wat is uw eerste indruk van het programma?*

Het conceptprogramma Groene Gezonde Structuren vindt u in de bijlagen. Dit is nog niet af, behoeft nog aanvulling en bijstelling.
Dit programma geeft invulling aan een uitgebreid uitgeschreven wensbeeld in de Omgevingsvisie (zie pagina's 56-63). Desondanks valt er bij de uitwerking nog veel te interpreteren. Wij horen graag van de commissie of het voorliggende programma wat u betreft voldoende invulling geeft aan de visie. En wat u ons wilt meegeven voor de verdere uitwerking van het stuk.

2. *Welke ambitie heeft u ten aanzien van gezondheidsbescherming (hittestress, rookvrije zones, e.d.)*

In de Omgevingsvisie staat: '*In de groene gezonde structuur staat gezondheid voorop. Dat betekent dat we straatafval gescheiden inzamelen en dat overlast (bijvoorbeeld harde muziek) of roken niet past. Dat laatste vinden we ook belangrijk omdat we het landelijke doel dat in 2040 geen enkel kind meer rookt, steunen.*'
In het programma GGS staat nu dat we willen insteken op het rookvrij maken van plekken waar kinderen komen. Samen met GGD willen we een realistisch stappenplan maken om samen met andere partijen tot een goede uitwerking te komen. (Welke plekken? Verboden of stimulering? Wie doet wat?)

Een ander voorbeeld is bescherming tegen hittestress. In de Omgevingsvisie wordt klimaatadaptieve inrichting vaak genoemd en met name hitte wordt genoemd in relatie tot mensgezondheid. Koelteplekken op passende afstanden van elke woning worden in de visie al genoemd, alsook groene klimaatstraten waar inwoners verkoeling kunnen vinden. In het programma GGS is dit verder uitgewerkt in onderwerpen als watertappunten, beschaduwing van langzaamverkeersgebruikers (wandelaars en fietsers) en voorkeurspositionering van woningen.

Wij vragen u of u dergelijke maatregelen passend vindt in relatie tot de Omgevingsvisie.

3. *Welke ambities heeft u ten aanzien van bescherming van kwetsbare waarden?*

Een omgevingsprogramma geeft aan hoe we onze leefomgeving willen benutten én hoe we waarden beschermen. Beschermen van waarden vergt doorgaans dat we regels stellen in het Omgevingsplan. De raad is het bevoegd gezag voor het vaststellen van het Omgevingsplan. Daarom horen we graag welke ambitie u heeft ten aanzien van bescherming. Hieronder volgt een voorbeeld over houtwallenbescherming ter illustratie en inspiratie.

Voorbeeld houtwallen

In onze Omgevingsvisie benoemen we dat houtwallen belangrijk zijn voor de biodiversiteit, de cultuurhistorie en het karakter van ons buitengebied. Vanuit het rijk wordt sterker gestuurd op het hebben van voldoende groenblauwe dooradering van het buitengebied, waar houtwallen een belangrijke drager van zijn. De provincie beschermt houtopstanden vanaf een omvang van 10 are (1000 m2). Zij heeft daarvoor een meld- en herplantplicht ingesteld. De gemeente kan ervoor kiezen om de kleinere houtopstanden te beschermen. Bijvoorbeeld door een meld- of vergunningplicht op te nemen in haar omgevingsplan.

	Voordelen	**Nadelen**
Wel beschermen / regels in omgevingsplan	De gemeente kan houtwallen behoeden voor ongewenste kap. Aan een vergunning kan een herplantplicht worden gekoppeld. Het is een middel om te sturen op doelstellingen.	Het afhandelen van meldingen of vergunningen kost tijd Het handhaven op kap zonder vergunning of melding kost tijd. Regels kunnen door inwoners worden ervaren als belemmerend.
Niet beschermen / geen regels	Er is geen regeldruk voor de inwoners. Het bespaart administratieve last voor de gemeente.	Houtwallen kunnen zonder enige belemmering worden gekapt. Geen handhaving mogelijk. De gemeente investeert middels subsidies veel in nieuwe houtwallen omwille van hun hoge waarden. Dat oude houtwallen zonder restrictie kunnen worden gekapt is daaraan tegenstrijdig.

Dit voorbeeld is ter illustratie maar veel voor- en nadelen zijn ook van toepassing op andere waarden. We vragen u om uw mening over het stellen van regels ten aanzien van waarden.

4. *Welk scenario t.a.v. spelen en bewegen heeft uw voorkeur?*

Een belangrijke drager onder de Groene Gezonde Structuren is het BOSS-plan wat als uitwerking bij het programma is gevoegd. BOSS staat voor Bewegen, Ontmoeten, Spelen en Sporten in de openbare ruimte en richt zich op alle leeftijdsgroepen. U vindt dit stuk in de bijlagen. Belangrijke conclusie uit de inventarisatie is dat Bernheze relatief veel speelplekken heeft en dat het overgrote deel van de toestellen financieel is afgeschreven. Door jarenlang intensief onderhoud hebben we deze toestellen in stand kunnen houden. Ze zijn echter wel versleten en de speelwaarde van veel plekken is beperkt. Naarmate een toestel veroudert, kost dit meer

onderhoud. Dat zien we terug in onze begroting. We steken meer geld in jaarlijks onderhoud (heel, netjes en veilig houden) dan in renovatie/vervanging (vernieuwen en aanbod in lijn brengen met vraag).

- Renovatie/vervanging: € 52.000,--
- Jaarlijks onderhoud: € 116.000,--

In het stuk wordt een concept uitgewerkt met kernplekken, buurtplekken en steunplekken om tot een goede spreiding van plekken te komen. Daarnaast geeft het stuk aan hoe die plekken worden ingericht om ook te voldoen aan de GGS-doelen t.a.v. klimaatadaptatie, inclusiviteit, biodiversiteit enzovoorts. In 14 jaar kunnen we 'op niveau' zijn. Er zijn drie scenario's uitgewerkt. De kosten zijn daarbij gebaseerd op een totaalaanpak: In één buurt worden meerdere plekken in samenhang aangepakt. De speelplekken die worden aangepakt krijgen niet alleen andere toestellen, maar waar nodig ook nieuw groen, aangepaste paden enzovoorts. Juist die totaalaanpak maakt dit concept zo'n wezenlijke bouwsteen van de GGS.

Scenario 1:
Minder toestellen dan huidige situatie, maar goede spreiding. Achterstallige vervanging geheel oplost in omvorming over 14 jaar.

Voordelen

- Eerlijke verdeling met uitdagende grote plekken om te spelen, sporten, bewegen en ontmoeten
- Waar de afstand tot de buurtplek te groot is, of een speelbarriere de buurt doorkruist zijn er kleine extra steunplekken
- Plekken in nevenstructuur mogen door bewoners worden ingericht en aangepast op buurtwensen
- Voorziet in uitdagende speelruimte voor iedereen en gelijke kinderrechten; voor alle doelgroepen aanbod en uitdaging geborgd
- Voldoet aan BOSS-concept: goede spreiding en passend aanbod
- Onderhoudskosten nemen een heel klein beetje af
- Er kunnen jongerenontmoetingsvoorzieningen worden gerealiseerd

Nadelen

- Kleine kans op onvrede bij bewoners door omvorming van plekken tot informele plek (63), maar goed uit te leggen wanneer door middel van een buurtaanpak tegelijk de uitdagende grote buurtplekken worden opgepakt
- Omvorming tot BOSS-plekken voor alle doelgroepen vraagt om een bredere integrale benadering binnen de organisatie qua samenwerking en budgetten.
- Er zijn extra middelen nodig voor renovatie/vervanging

Kosten
Zie tabel volgende pagina.
Renovatiekosten nemen toe.
Onderhoudskosten nemen af.

Scenario 2:
Totaal aantal toestellen blijft gelijk aan huidige situatie. Achterstallige vervanging geheel oplost in omvorming over 14 jaar.

Voordelen

- Eerlijke verdeling met uitdagend grote plekken om te spelen, sporten, bewegen en ontmoeten
- Waar de afstand tot de buurtplek te groot is, of een speelbarriere de buurt doorkruist zijn er extra steunplekken
- Plekken in nevenstructuur mogen door bewoners worden ingericht en aangepast op buurtwensen
- Voorziet in uitdagende speelruimte voor iedereen en gelijke kinderrechten; voor alle doelgroepen aanbod en uitdaging geborgd
- Voldoet aan BOSS-concept: goede spreiding en ruim aanbod
- Er kunnen jongerenontmoetingsvoorzieningen worden gerealiseerd

Nadelen

- Kleine kans op onvrede bij bewoners door omvorming van plekken tot informele plek (63); maar goed uit te leggen wanner door middel van een buurtaanpak tegelijk de uitdagende grote buurtplekken worden opgepakt;
- Omvorming tot BOSS-plekken voor alle doelgroepen vraagt om een bredere integrale benadering binnen de organisatie qua samenwerking en budgetten
- Onderhoudskosten nemen toe
- Er zijn extra middelen nodig voor renovatie/vervanging

Kosten

Renovatiekosten nemen toe
Onderhoudskosten nemen toe
Zie tabel hieronder

Scenario 3:

Dit is het scenario waarbij we de (achterstalligheids-)problemen van de huidige situatie oplossen maar niet werken aan verbeteringen. Nog maar 1/3 van het aantal toestellen ten opzichte van de huidige situatie. Achterstallige vervanging grotendeels opgelost binnen 14 jaar, omdat enkel wordt geïnvesteerd in buurtplekken en afgekeurde oude toestellen zullen verdwijnen op overige plekken; er zullen ad hoc veel speelplekken verdwijnen.

Voordelen

- Inventariswaarde in lijn met huidige budget
- Geen aanpassingen nodig binnen organisatie
- Onderhoudskosten nemen af

Nadelen

- Grote kans op onvrede bij bewoners door karig ingerichte plekken en ad hoc verdwijnen van veel plekken (119)
- Weinig geld om iets te doen met wensen van bewoners
- Achterblijvende lege speelplekken
- Veel tijd kwijt aan bewoners te woord staan en brandjes blussen
- Voorziet niet in uitdagende speelruimte voor iedereen en gelijke kinderrechten; doordat steunplekken ook verdwijnen en er geen budget is voor informele plekken is het aanbod voor met name de kwetsbare doelgroepen (jonge kinderen, senioren) te laag
- Voldoet niet aan het BOSS-concept: alleen buurtplekken, met een minimaal budget voor die buurtplek

- Er kunnen geen jongerenontmoetingsplekken worden gerealiseerd
- Er is alleen geld om informele plekken van toestellen te ontdoen, maar niet om een andere invulling aan die plek te geven

Kosten
Renovatiekosten nemen toe
Onderhoudskosten nemen toe

Hieronder vindt u het overzicht met jaarlijkse kosten van de drie scenario's. In de kadernota is €150.000,-- opgenomen voor renovatie van GGS-speelplekken. Dit blijkt onvoldoende voor alle scenario's.

Renovatie toestellen, ondergronden, groen en verharding in speeltuinen	**Scenario 1**	**Scenario 2**	**Scenario 3**
Jaarlijkse kosten renovatie/vervanging, incl. VAT, ontwerp en participatie	€ 659.101,27	€ 820.985,88	€ 342.346,15
Beschikbaar budget renovatie/vervanging	€ 52.000,00	€ 52.000,00	€ 52.000,00
Tekort renovatie/vervanging	€ -607.101,27	€ -768.985,88	€ -290.346,15

Onderhoud toestellen en ondergronden	**Scenario 1**	**Scenario 2**	**Scenario 3**
Onderhoudskosten per jaar	€ 115.000,00	€ 145.000,00	€ 55.000,00
Beschikbaar budget onderhoud	€ 116.000,00	€ 116.000,00	€ 116.000,00
Tekort / bezuiniging onderhoudskosten	€ 1.000,00	€ -29.000,00	€ 61.000,00

Wij vragen u een uitspraak te doen over deze drie scenario's.

5. *Bent u van mening dat de kosten die gemoeid zijn met dit programma, in verhouding staan tot de ambities en doelen die de gemeente wil bereiken? En zo niet; bij welke onderdelen zou prioriteit moeten liggen?*

In de bijlagen vindt u een conceptuitvoeringsagenda waarin ook de kosten voor dit programma zichtbaar worden. Een uitvoeringsagenda met kostenindicatie gebruiken we op meerdere manieren:

- Het maakt dat we onze projecten, middelen en capaciteit kunnen programmeren
- Als een subsidieregeling wordt opengesteld helpt het om een concreet projectenoverzicht te hebben waar we uit kunnen putten
- Het vormt input voor de P&C-cyclus waarmee we middelen bij de gemeenteraad aanvragen

Na vaststelling van het programma door het college en de definitieve uitvoeringsagenda, wordt de gemeenteraad gevraagd om de middelen beschikbaar te stellen voor uitvoering van dit programma. Wij vragen u nu niet om de middelen al beschikbaar te stellen, maar uw mening te geven of u een dergelijke budgetvraag reëel vindt gelet op de ambities en doelstellingen.

6. *Bent u, gelet op de inhoud van het programma GGS, bereid om het vigerende beleid in te trekken? En zo niet; welke aanpassingen verlangt u in het programma waardoor u daartoe wel bereid bent?*

Met de komst van de Omgevingswet gaan beleidsplannen over in omgevingsprogramma's. Veel vigerend beleid is ongewijzigd overgenomen in programma GGS. Wat goed werkt, hoeft immers niet herzien te worden. Op enkele onderdelen is wel nieuw of gewijzigd beleid geformuleerd. Dit komt voort uit nieuwe inzichten, veranderde wetgeving of andere actualiteiten. In de bijlagen vindt u een was-wordt-lijst die laat zien hoe vigerend beleid zich verhoudt tot dit nieuwe programma.
Met de invoering van de Omgevingswet is het college bevoegd om programma's vast te stellen. Het is echter aan de raad om te zijner tijd het vigerende beleid in te trekken omdat zij dat eerder heeft vastgesteld. Wij vragen u daarom of u, gelet op de inhoud van dit conceptprogramma, bereid zou zijn het oude beleid in te trekken? En zo niet; welke aanpassingen verlangt u in het programma waardoor u daartoe wel bereid bent?

Vervolg

- De resultaten van de opiniërende bespreking worden meegenomen in de verdere uitwerking van programma GGS.
- Op 11 november stelt het college het programma vast, met als voorwaarde dat inwerkingtreding plaatsvindt op het moment dat de gemeenteraad de oude beleidsstukken intrekt.
- Wij informeren u over dit collegebesluit en vragen u om het oude beleid in te trekken (commissie 9 december, raadsvergadering 18 december)
- Wij verzoeken u op dat moment ook om een aantal financiële middelen vrij te geven uit de reserves
- Via de reguliere P&C-cyclus wordt u gevraagd om de overige benodigde middelen beschikbaar te stellen
- Juridische regels die voortvloeien uit dit programma worden opgenomen in het Omgevingsplan. Het Omgevingsplan wordt ter vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

Bijlage(n):

- Programma Groene Gezonde Structuren – concept 1 juli 2025
- Uitvoeringsagenda - concept
- Was-wordt-lijst (oud beleid → programma)
- BOSS-plan

Burgemeester en wethouders,

Peggy Hurkmans
secretaris

Mark de Man
burgemeester